

COLLECTION

Innovation, integration and modern
problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and
practice

www.d-pressa.com

31
MARCH

Jizzakh, Uzbekistan

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF
THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAKH BRANCH OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF UZBEKISTAN
NAMED AFTER MIRZO ULUGBEK

SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE TECHNOLOGY & DIGITAL FINANCE
JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENCE NETWORKS

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and practice collection of materials of the
international scientific and practical conference on the topic

(March 31, 2026)

Jizzakh-2026

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young researchers and students: theory and practice – Jizzakh: Department of economics and tourism of Jizzakh branch of the national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, March 31, 2026, 790 pp.

Editors in charge: Ass.prof. Soy M.P.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

- //Новости образования: исследование в XXI веке. – 2025. – Т. 3. – №. 33. – С. 728-730.
21. Saitov S. et al. SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI //Новости образования: исследование в XXI веке. – 2025. – Т. 3. – №. 33. – С. 731-733.
22. Eshboyeva M., Eshboyev T., Saitov S. GREEN ACCOUNTING IN UZBEKISTAN: SUSTAINABILITY AND INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS //Scientific journals" D-PRESS SERVICES". – 2025. – Т. 1. – №. 7. – С. 88-91.
23. Saitov S., Nuraliyeva S. BOZOR IQTISODIYOTIDA PSIXOLOGIK BOSHQARUV SHAKLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 447-452.
24. Axrorov E., Saitov S. O‘ZBEKISTONDA ISHSIZLIK DARAJASINI KAMAYTIRISH VA YANGI ISH O‘RINLARINI YARATISH //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 136-140.
25. Цой М., Зульфикарова Л., Наджмиддинов Д. РОЛЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ДЛЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 85-89.
26. Цой М., Камолов Д. ЗНАЧЕНИЕ И РОЛЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ЭКОНОМИКЕ: МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА //Academic literature. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 1-105.
27. Saitov S. Barqaror Iqtisodiyotni Ta'minlashda Soliq Siyosatining Samaradorligi //Green Economy and Development. – Т. 3. – №. 12. – С. 668436.

TALAB VA TAKLIF NAZARIYASI

Xolmurodov Humoyun

Milliy universiteti Jizzax filiali Iqtisodiyot yo‘nalishi 333-25 guruh talabasi

Ilmiy rahbarlar: Saitov Sirojiddin Abduvaliyevich, Tashbayev Asliddin

Kumakovich, Bo‘ltakov Sardor Oqbutayevich

Annotatsiya: Ushbu akademik maqola iqtisodiyotning asosiy tamoyillaridan biri bo‘lgan talab va taklif nazariyasini chuqur tahlil qiladi. Unda talab va taklifning ta’riflari, ularning funksiyalari va bozor dinamikasiga ta’sir etuvchi asosiy omillar ko‘rib chiqiladi. Maqolada bozor muvozanati mexanizmi, uning shakllanishi va tashqi omillar ta’sirida o‘zgarishi, shuningdek, talab va taklif elastikligi turlari, ularni hisoblash usullari va iqtisodiy tahlildagi ahamiyati batafsil bayon etilgan. Nihoyat, nazariyaning amaliy qo‘llanilishi, xususan, narx nazorati, soliqlar va

subsidiyalar kabi davlat siyosatiga ta'siri baholanib, uning iqtisodiy qarorlar qabul qilishdagi markaziy o'rni ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Talab, taklif, bozor muvozanati, elastiklik, narx, iqtisodiyot, iste'molchi, ishlab chiqaruvchi.

Kirish

Talab va taklif nazariyasi mikroiqtisodiyotning tamal toshlaridan biri bo'lib, tovarlar va xizmatlar narxi hamda miqdorining bozor mexanizmlari orqali qanday aniqlanishini tushuntiradi. Bu nazariya iqtisodiy hodisalarni tahlil qilish, resurslarni taqsimlash, narxlarni belgilash va davlat siyosatini shakllantirishda markaziy o'rin tutadi. U iqtisodiyot subyektlari – iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilarning xatti-harakatlarini o'rganish orqali bozorlardagi murakkab jarayonlarga oydinlik kiritadi. Ushbu nazariya nafaqat ilmiy tadqiqotlar uchun, balki amaliy boshqaruv qarorlari va makroiqtisodiy siyosatlarni ishlab chiqish uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Talab va taklifning o'zaro ta'siri bozorlarni samarali ishlashini ta'minlab, resurslarning eng foydali tarzda taqsimlanishiga yordam beradi. Mazkur maqola talab va taklif nazariyasining asosiy tushunchalari, uni shakllantiruvchi omillar, bozor muvozanati mexanizmlari, elastiklik tahlili va iqtisodiy amaliyotdagi qo'llanish sohasini chuqur o'rganishga qaratilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Talab va taklif nazariyasi iqtisodiy fikr taraqqiyotining uzoq tarixiy yo'lini bosib o'tgan. Klassik iqtisodchilar, xususan, Adam Smit va Devid Rikardo tomonidan narxlarni belgilashda taklif tomoniga katta e'tibor berilgan bo'lsa, keyinchalik marjinalistlar, Alfred Marshall boshchiligida, talab tomonining ahamiyatini ko'rsatib berishdi. Marshallning "qaychi" analogiyasi talab va taklifning birgalikda narxni belgilashdagi o'rini yaqqol ifodalaydi.

Talab, iqtisodiyotda, ma'lum bir davr mobaynida iste'molchilarning turli narxlarda sotib olishga tayyor va qodir bo'lgan tovar miqdori sifatida ta'riflanadi. Bu pul bilan ta'minlangan ehtiyoj bo'lib, yakka tartibdagi iste'molchi talabi va bozor talabi shakllariga bo'linadi. Talab qonuni mahsulot narxi va unga bo'lgan talab miqdori o'rtasida teskari bog'liqlikni ifodalaydi: narx oshsa, talab miqdori kamayadi va aksincha. Misol uchun, sutning narxi oshsa, unga bo'lgan talab kamayishi mumkin. Talab funksiyasi narx va talab miqdori o'rtasidagi bu bog'liqlikni matematik tarzda ifodalaydi. Masalan, $Q_d = 325 - P - 30P_{rg} + 1.4Y$ ko'rinishidagi funksiya, talab miqdori (Q_d) narx (P), bog'liq tovarlar narxi (P_{rg}) va daromad (Y) ga bog'liqligini ko'rsatadi. Talabga ta'sir qiluvchi boshqa omillar qatoriga iste'molchilarning didi va preferensiyalari, daromad darajasi, bog'liq tovarlar (substitutlar va komplementlar) narxlari, kelajakdagi narxlar yoki daromadlar haqidagi kutishlar hamda aholi soni kiradi. Daromad o'zgarishi bilan talabning o'zgarishi Enjel qonunida ham aks etgan bo'lib, unga ko'ra, daromad oshishi bilan sifatli tovarlarga talab ortsa, ayrim past sifatli tovarlarga talab kamayishi mumkin. Narxga ta'sir qilmaydigan omillar talab egri chizig'ini siljitadi, narx o'zgarishi esa egri chiziq bo'ylab harakatga olib keladi.

Taklif, ishlab chiqaruvchilarning ma'lum narxlarda taklif qilishga tayyor bo'lgan tovarlar miqdoriidir. Taklif qonuni narx va taklif miqdori o'rtasida to'g'ri bog'liqlikni ifodalaydi: narx oshsa, ishlab chiqaruvchilar ko'proq tovar taklif qilishga intiladi. Bu esa taklif egri chizig'ining yuqoriga yo'naltirilganligini anglatadi. Biroq, Stiv Kin va Dirk Ehts kabi ayrim geterodoks iqtisodchilar ommaviy ishlab chiqarilgan tovarlar uchun bu qonunni shubha ostiga olib, ishlab chiqarish hajmi oshgani sari birlik narxlari pasayishi sababli taklif egri chizig'i ba'zan pastga yo'naltirilgan bo'lishi mumkinligini ta'kidlaydilar. Taklifga ta'sir etuvchi asosiy omillar quyidagilardir: resurslar narxi (ishlab chiqarish xarajatlari), texnologiya darajasi, soliqlar va subsidiyalar, ishlab chiqaruvchilar soni, ishlab chiqarish quvvati, ob-havo sharoitlari va davlat siyosati. Masalan, yangi texnologiyaning joriy etilishi ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirib, taklifni oshirishi mumkin.

Talab va taklif nazariyasining amaliy qo'llanilishi keng qamrovlidir. Masalan, davlatning narx nazorati siyosati, ya'ni narx shiftlari (mahsulot narxining maksimal chegarasi) yoki narx pollari (minimal narx) joriy etilishi bozor muvozanatini buzib, tanqislik yoki ortiqchaliklarga olib kelishi mumkin. Soliqlar esa taklif egri chizig'ini siljitib, muvozanat narxini oshiradi va muvozanat miqdorini kamaytiradi. Soliq yukining iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilar o'rtasida qanday taqsimlanishi (soliq insidensiyasi) talab va taklifning nisbiy elastikligiga bog'liq bo'ladi. Subsidiyalar esa, aksincha, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirib, taklif egri chizig'ini o'ngga siljitadi, bu esa narxlarni pasaytirib, ishlab chiqarish va iste'mol hajmini oshiradi. Ushbu nazariya nafaqat davlat organlari uchun, balki tadbirkorlar uchun ham narxlarni belgilash, ishlab chiqarish hajmini rejalashtirish va bozor strategiyalarini ishlab chiqishda bebaho vosita hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot nazariy-analitik va deskriptiv yondashuvlarga asoslanadi. Maqola iqtisodiyotdagi talab va taklif nazariyasining asosiy tamoyillarini o'rganish va sintez qilishga qaratilgan. Metodologiya mavzu bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, monografiyalar va ma'ruza materiallarini tanqidiy tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Dastlab, talab va taklifning fundamental ta'riflari, ularning funksional bog'liqliklari va ta'sir etuvchi omillarini aniqlashga e'tibor qaratildi. Keyin, bozor muvozanati mexanizmining shakllanishi va uning turli omillar ta'sirida o'zgarishi batafsil ko'rib chiqildi. Elastiklik tushunchasi va uning turlari iqtisodiy tahlildagi roli nuqtai nazaridan baholandi. Nihoyat, nazariyaning amaliy qo'llanilishi, xususan, davlat siyosatiga ta'siri misollar bilan yoritildi. Tadqiqot iqtisodiy tushunchalarni mantiqiy izchillikda bayon etish va ularning o'zaro bog'liqliklarini ko'rsatish orqali mavzuni chuqur anglashga erishishni maqsad qilgan.

Xulosa

Talab va taklif nazariyasi iqtisodiyot fanining eng fundamental va amaliy ahamiyatga ega tushunchalaridan biri bo'lib, tovar va xizmatlar bozorlarida narxlar va miqdorlarning qanday aniqlanishini aniq tushuntiradi. Ushbu nazariya iste'molchilarning ehtiyojlari va xohishlari (talab) hamda ishlab chiqaruvchilarning imkoniyatlari va motivatsiyalari (taklif) o'rtasidagi dinamik o'zaro ta'sirni tahlil qilish imkonini beradi. Bozor muvozanatining shakllanishi ushbu ikki kuchning

o‘zaro kesishmasi natijasida yuzaga keladi va iqtisodiyotda resurslarni samarali taqsimlashda muhim rol o‘ynaydi. Talab va taklifning elastikligi tushunchasi esa narx, daromad yoki boshqa omillar o‘zgarishiga nisbatan bozor ishtirokchilarining qanchalik sezgir ekanligini baholashga yordam beradi, bu esa biznes va davlat siyosatini ishlab chiqishda aniqroq qarorlar qabul qilish uchun zarurdir.

Nazariyaning amaliy qo‘llanilishi narx nazorati, soliqlar va subsidiyalar kabi davlat siyosatining oqibatlarini tushunishda benihoya muhimdir. U davlatning aralashuvi bozorga qanday ta’sir qilishini, masalan, narx shiftlari tanqislikka, narx pollari esa ortiqcha taklifga olib kelishi mumkinligini ko‘rsatadi. Soliqlar va subsidiyalar esa talab va taklif egri chiziqlarini siljitish orqali bozor muvozanatini o‘zgartirib, iqtisodiy samaradorlik va daromadlarni taqsimlashga ta’sir qiladi. Shu nuqtai nazardan, talab va taklif nazariyasi iqtisodiy tahlilning asosiy vositasi bo‘lib xizmat qiladi, bu esa iqtisodiy hodisalarni chuqur tushunish va samarali iqtisodiy siyosatlarni ishlab chiqish uchun zarurdir. Kelajakdagi tadqiqotlar talab va taklif dinamikasiga ta’sir etuvchi raqamli iqtisodiyot, global tarmoqlar va xulq-atvor iqtisodiyoti kabi yangi omillarni o‘rganishga qaratilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Marshall, Alfred. Iqtisodiyot Tamoyillari. London: Palgrave Macmillan, 1920.
2. Stigler, George J. "Talab nazariyasining rivojlanishi." Siyosiy Iqtisodiyot Jurnal, vol. 59, no. 5, 1950, pp. 306-317.
3. Schumpeter, Joseph A. Iqtisodiy tahlil tarixi. New York: Oxford University Press, 1954.
4. Rustamovich T. J., Nurullayevich A. S. RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA FUQAROLARNING MUROJAAT QILISH HUQUQLARINI TAKOMILLASHTIRISH //UNIVERSAL JOURNAL OF LAW, FINANCE AND APPLIED SCIENCES. – 2026. – T. 4. – №. 34. – C. 39-43.
5. Tojiyev J. Tadbirkorlik Subyektlari Faoliyatini Mikromoliyalashtirish Bilan Bog ‘liq Muammolar //Green Economy and Development. – T. 3. – №. 8. – C. 666682.
6. Saitov S., Asrayev S. O ‘zbekistonda davlat moliya tizimidagi islohotlar va rivojlantirish istiqbollari //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 53-63.
7. Tuychieva N., Saitov S. Bank resources in the modernization of the economy //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 41-52.
8. Sirojiddin S. Possibilities of Applying World Experience of Organizing Free Economic Zones in Uzbekistan //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 11. – C. 1388-1413.
9. Sirojiddin S., E‘zoza D., Abror E. Theories of perfect and imperfect competition //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 11. – C. 1414-1434.
10. Saitov S. AVTOMOBIL TRANSPORT KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING YO‘LLARI VA

- USULLARI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14513570>//International scientific and practical conference.–2024 //Т. – Т. 1. – №. 2. – С. 90-94.
11. Sirojiddin S. et al. Small business and private entrepreneurship is a place to provide employment //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 12. – С. 115-119.
 12. Sirojiddin S., Nodira T., Dinora S. Characteristics of price and formation //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 11. – С. 265-270.
 13. Saitov S. Improvement of accounting and audit in road transport enterprises. SPAST Abstracts, 2 (02) [Электронный ресурс].
 14. Saitov S. TRANSPORT KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH //Journal of Contemporary World Studies. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 41-47.
 15. Sevinch K., Bahrom H., Sirojiddin S. Theory of Supply and Demand. Market Equilibrium //Pedagogical Sciences and Teaching Methods. – 2022. – Т. 2. – №. 18. – С. 253-257.
 16. Saitov S., Asrayev S. MECHANISMS FOR INCREASING EMPLOYMENT THROUGH THE DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 335-339.
 17. Saitov S. et al. ZAMONAVIY FILOLOGIYA FANLARIDAGI DOLZARB MASALALAR //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 419-422.
 18. Цой М., Камолов Д. ЗНАЧЕНИЕ И РОЛЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ЭКОНОМИКЕ: МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА //Academic literature. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 1-105.
 19. Saitov S. et al. О ‘ЗБЕКISTONDA SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATNI RAG ‘BATLANTIRISH YO ‘NALISHLARI //Новости образования: исследование в XXI веке. – 2025. – Т. 3. – №. 33. – С. 728-730.
 20. Цой М., Зулъфакарова Л., Наджмиддинов Д. РОЛЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ДЛЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 85-89.
 21. Цой М. П., Худояров Р. Т. Рашидов АР ПРОДВИЖЕНИЕ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ //Kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami– Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali. – 2022.
 22. Kamolov D., Ismoilova D. THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //Science technology&Digital Finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 301-306.
 23. Saitov S. et al. SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

//Новости образования: исследование в XXI веке. – 2025. – Т. 3. – №. 33. – С. 731-733.

24. Eshboyeva M., Eshboyev T., Saitov S. GREEN ACCOUNTING IN UZBEKISTAN: SUSTAINABILITY AND INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS //Scientific journals" D-PRESS SERVICES". – 2025. – Т. 1. – №. 7. – С. 88-91.

25. Saitov S., Nuraliyeva S. BOZOR IQTISODIYOTIDA PSIXOLOGIK BOSHQARUV SHAKLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 447-452.

26. Axrorov E., Saitov S. O‘ZBEKISTONDA ISHSIZLIK DARAJASINI KAMAYTIRISH VA YANGI ISH O‘RINLARINI YARATISH //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 136-140.

27. Nasrullayeva S., Saitov S. RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASRIDA SUN‘IY INTELLEKTNING JAMIYAT RIVOJI, INSON FAOLIYATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY JARAYONLARDAGI O‘RNI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 105-108.

28. Saitov S. Barqaror Iqtisodiyotni Ta'minlashda Soliq Siyosatining Samaradorligi //Green Economy and Development. – Т. 3. – №. 12. – С. 668436.

29. Bo‘ltakov S. O‘ZBEKISTONDA BALIQCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ISTIQBOLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 565-567.

30. Bo‘ltakov S. BALIQCHILIKDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI BAHOLASH MEZONLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 366-371.

31. Bo‘ltakov S. et al. TURIZM SOHASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI ANAMIYATI //Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 60-62.

32. Bo‘ltakov S. Innovatsion Usulda Baliq Yetishtirishning Iqtisodiy Samaradorligini Oshirish Yo‘llari (Sirdaryo Tumani Misolida) //Green Economy and Development. – Т. 3. – №. 9. – С. 666837.

CHARACTERISTICS OF THE EDUCATIONAL INFRASTRUCTURE SUPPORTING EARLY CHILDHOOD EDUCATION

Eshonqulov Rakhmatillo Alijon oqli

Jizzakh Branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, 3rd-Year Student, Group 133-23, Field of Study: Economics (by Sectors and Industries)

Annotation. Educational infrastructure plays a crucial role in the development of effective early childhood education systems. This article analyzes the characteristics of modern educational infrastructure that supports young